

През март тази година (2012) излезе втората книга на „Революцията в България 1989-1991” от **Димитър Луджев**, но преди нея в електронната библиотека на **desebg.com** тази неделя ще представя първата книга. Тя е поздаглавие е „**Нежната” 1989-а и нейното време**” и излезе през 2008 г.

За луксозно издадената с твърди корици книга авторът ѝ е избрал дръзко заглавие, с което промяната от комунизъм към демокрация е представена като революция.

„Това беше революция. Какво друго може да се нарече преходът от комунистическата система на тотален монопол на една партия върху държавата, икономиката и обществото към демокрация и свободно пазарно стопанство, който започна с колапса на комунизма през 1989 г. Революция, която промени изцяло живота на народите в Източна Европа. Революция, която даде възможност на нас, българите, да прекрачим в модерния свят на свободата и демокрацията.

В своите "Размисли върху революцията в Европа" Ралф Дарендорф справедливо отбелязва: "Революцията на карамфилите" в Португалия може да звучи също толкова привлекателно, както "нежната революция" в Чехословакия, но всъщност понятието революция е много по-приложимо за Източна Централна Европа, където трябваше да бъде разбит всеобхватният монопол на управляващата номенклатура”, пише във въведението на книга първа на „Революцията в България 1989-1991”.

Въпреки че изданието няма класически предговор от автора, цитатът е част от уводни редове, писани от Димитър Луджев, с които той подкрепя своята теза за грандиозните

Смяната на комунизма като революция

Написано от Христо Христов
Неделя, 08 Юли 2012 19:01

промени, последвали рухването на комунизма.

Някои сигурно биха възразили: „Чак пък грандиозни“ – съмнение, което често се прокрадва при паралел между несбъднатите мечти от първите години след промените и последвалото дълго и трудно лъкатушене на българския преход към демокрация, та ако щете до общественото разочарование в наши дни.

⋮

Дори и най-големите песимисти обаче би следвало да се съгласят с думите на Ралф Дарендорф, които Димитър Луджев цитира: *„Свободата не идва просто така, тя трябва да се създаде.“*

Максима, на която ние като общество не винаги сме склонни да се опираме, когато е по-лесно критиките да бъдат насочени към т. нар. политически елит, удобно забравяйки, че всички ние участваме в избора му.

Онова, което обаче ми се струва, че трябва да е ясно от самото начало е, че „Революцията в България 1989-1991“ не са мемоарите на Димитър Луджев за времето на промените, още повече, че той е един от активните участници в тях.

В основата на книгата не са личните спомени, а архивни документи от Централния държавен архив, от архива на МВР, от периодичния печат, както и обилни цитати на документални и исторически издания през изминалите години, а също така и основни трудове на наши и западни социолози и политически фигури.

Това донякъде ще изненада читателят, когато разтвори страниците на книгата, но е факт. Авторското аз отсъства от текста, който в същото време се различава от типично академичния подход на историците.

Димитър Луджев е предпочел да направи един документален опит за систематизиране на политическата промяна, осъществена в периода 1989-1991 г.

Затова в центъра на първата му книга е, както сам я е определил „Нежната” 1989-а” или времето, когато свободата и демокрацията са все още надежда.

Всъщност събитията не започват с 1989 г. Авторът прави умело въвеждане с предхождащи ги ключови моменти, като започналият през 1985 г. процес на преустройство от Горбачов, и преди това с предприетата от Рейгън в началото на 80-те години „настъпателна стратегия” срещу „империята на злото”.

Проследени са събитията и в първите „бунтовници” Полша и Унгария от 80-те години с въвеждането на военното положение от Ярузелски, ролята на „Солидарност” и папа Йоан Павел II, както и новият реформаторски цикъл по въпроса-табу в Източния блок – собствеността, предприет след 1985 г. от Будапеща.

Онова, което ще намерите в „Революцията в България 1989-1991” и няма да откриете в повечето исторически книги, посветени на прехода, са важни „отклонения” от посоката на режима на българския комунистически режим, предизвикани предимно от интелигенцията.

Луджев, например, умело обвързва събитията в Полша, които допринасят за засилване на критиката срещу управлението на БКП предимно сред научния и творческия елит. Така например той описва скандала с излизането на книгата „Фашизма” на Желю Желев през 1982 г. и обявяването на редица интелектуалци в защита на автора ѝ. Появата на различни творби, станали жертва на партийната критика като филмът „Една жена на 33” на режисьора Христо Христов, пиесите „Човекоядката” на Иван Радоев „1000 метра над морето” на Петър Маринков, „Максималистът” на Станислав Стратиев, романът „Хайка за вълци” на Ивайло Петров, романът „Лице” на Блага Димитрова.

Или критични коментари през 1987-1988 г. срещу комунистическото управление на различни историци, сред които професорите Мито Исусов, Илчо Димитров, Йордан Зарчев, Николай Генчев и др.

Проявите на българската интелигенция са продължени с протестите на интелектуалци

Смяната на комунизма като революция

Написано от Христо Христов
Неделя, 08 Юли 2012 19:01

срещу „възродителния процес“ и обгазяването на Русе – екологичен проблем, довел също до протестни действия и създаване на Русенския комитет, предизвикал яростна разправа с членовете му от висшето партийно ръководство.

Тези, а също така и други прояви на несъгласие или отклонение от партийната линия като провеждането на религиозни сбирки на млади протестанти или по-емоционални изяви на привърженици на „Хеви метъл“ в провинцията не получават голям отзвук в страната, поради контрола наложен над средствата за масово осведомяване и тоталното следене на неблагонадеждните елементи от Държавна сигурност. Но не само това е причината

Самият автор констатира: *„Тези прояви на несъгласие, протест и критика към политиката и порядките в страната нямат широк обществен резонанс. През есента на 1988 г. огромното мнозинство от българското население се вълнува най-много от „коригирането“, т.е. от покачването на цените на захарта и кафето, а още повече от слуховете за предстоящо поскъпване на хляба, цигарите, олиото, сиренето, кашкавала и други стоки от първа необходимост“.*

Разбира се, Луджев отделя специални глави от книгата на създаването на Клуба за гласност и преустройство, на Независимо дружество за правата на човека, на „Екогласност“, на първите дни след 10 ноември 1989 г. Книгата завършва с конституирането на Кръглата маса.

„Революцията в България 1989-1991“ на Димитър Луджев се нарежда до книги като „Голямата промяна 1989-1990“ на Петко Симеонов (1996), „Записки по българските реформи“ на Тошо Пейков (1996) и „В голямата политика“ на Желю Желев (1998).

Онова, което лично на мен ми липсва, е недостатъчното осветяване на [дейността на Държавна сигурност срещу неформалите](#), макар, че в редица интервюта през години Димитър Луджев често е акцентирал върху една или друга страна от ролята на ДС.

В книгата си обаче авторът очевидно е предпочел да се придържа към строгия политически прочит на събития от 1989 г. и предходните години.

Смяната на комунизма като революция

Написано от Христо Христов
Неделя, 08 Юли 2012 19:01

В контекста на тези процеси не са отбелязани ролята и влиянието на агентите на ДС сред бъдещата опозиция, чиито имена са отдавна известни.

Димитър Луджев, „Революцията в България 1989-1991”, книга 1 – „Нежната” 1989-а и нейното време”, изд. „Д-р Иван Богоров”, 2008 г., 407 страници.